

Novinarska konferenca

9. 8. 2019

Izjava Sindikata Mladi plus ob dnevu mladih

Osrednja tema letošnjega mednarodnega dneva mladih, ki ga vsako leto obeležujemo 12. avgusta, je »sprememba izobraževanja (transforming education)«, s katero poudarjamo napore po tem, da naredimo izobraževanje ustrežnejše, pravično in vključujoče¹.

Ob tej priložnosti na Sindikatu Mladi plus opozarjamo na pomen kakovostnega izobraževanja in učinkovitega prehoda mladih iz izobraževanja v svet dela.

Na naš sindikat se po nasvet vsako leto obrne (vse) več članic in članov, študentk in študentov, ki se po končanem šolanju srečujejo z negotovim preходом na trg dela..

Kot so potrdili avtorji in avtorice nedavno objavljene raziskave Mladina 2018/19 prehod na trg dela namreč »traja vse dlje časa in postaja vse bolj negotov«. Podatki Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ) za julij 2019 tako kažejo, da je med vsemi prijavljenimi brezposelnimi 17,9 odstotka mladih. Če bi poleg prišteli še mlade, ki na ZRSZ niso registrirani in opravljajo prekarne oblike dela, pa bi se število še povečalo. Brezposelnost med mladimi je tako še vedno visoka, mladi pa vedno pogosteje opravljajo prekarne oblike dela. Velikokrat so ujeti v kratkotrajne oblike dela, ki jim ne omogočajo dostojnega življenja in načrtovanje lastne prihodnosti, saj se lahko zaposlijo le kratkotrajno. Iz raziskave Mladina 2018/19 je tudi podatek, da skoraj dve tretjini mladih verjameta, da šolsko in univerzitetno izobraževanje nista dobro prilagojena razmeram na trgu dela, kar 40 odstotkov pa jih verjame, da bodo po zaključenem šolanju težko ali zelo težko dobili zaposlitev. Izsledki raziskave kažejo tudi na to, da so mladi, ki so v času šolanja opravljali prakso ali pripravništvo, po zaključku študija bolj optimistični glede prihodnosti.

Kot pomembna mehanizma, s katerima je mogoče olajšati prehod mladih na trg dela sta uveljavljena predvsem **vajeništvo in pripravništvo**. In ravno omenjenima področjema smo se v zadnjih letih precej posvečali tudi na Sindikatu Mladi plus.

V letošnjem letu smo z namenom preučiti stanje na področju pripravništva in vajeništva tako na sindikatu izvajali projekt Erasmus+ z naslovom *O kakovostnih okvirih vajeništva in pripravništva v Sloveniji*.

¹ <https://www.un.org/development/desa/youth/news/2019/04/iyd-2/>

VAJENIŠTVO

Slovenija je leta 2017 sprejela Zakon o vajeništvu (Zvaj), pri pripravi katerega je sodeloval tudi Sindikat Mladi plus. Vajeniški program so kot pilotni projekt z namenom boljšega usposabljanja dijakov in večjih možnosti za zaposlitev po koncu šolanja začeli izvajati v šolskem letu 2017/18. Prvo leto je vajeništvo izvajalo sedem srednjih poklicnih šol, ki so omogočale vpis v programe: oblikovalec kovin – orodjar; kamnosek; mizar in gastronomske in hotelske storitve. V šolskem letu 2018/19 pa je bilo v program vključenih petnajst srednjih poklicnih šol, ki so poleg naštetih programov izvajale še programe: slikopleskar, strojni mehanik; papirničar in steklar.

Vajenec oziroma vajenka je dijak, ki se izobražuje izobraževalnem programu za pridobitev srednje poklicne izobrazbe, ki poteka v vajeniški obliki izobraževanja. Pri tem se vajenec najmanj 50 odstotkov izobraževalnega programa praktično usposablja z delom pri delodajalcu, najmanj 40 odstotkov izobraževalnega programa pa preživi pri pouku v šoli.

Delodajalec in vajenec skleneta pogodbo o vajeništvu, ki določa obveznosti delodajalca ter obveznosti in pravice vajenca. Pogoj za vpis v vajeniški sistem je dopolnjenih 15 let in soglasje staršev oziroma skrbnikov. Vajeniška pogodba opredeljuje pravice in dolžnosti vajenca in delodajalca ter opredeljuje pogoje, pod katerimi jo je mogoče prekiniti.

Na Sindikatu Mladi plus smo v letu 2018 in 2019 izvajali projekt, katerega namen je bil opraviti analizo trenutnega stanja na področju vajeništva in pripravništva ter skupaj z dijaki in študenti pripraviti priporočila za izboljšanje trenutnega položaja.

S posvetovanji, ki so vključevala tudi spletno anketo, smo naslovili nekaterega ključna področja ter zbrali odgovore mladih dijakinj in dijakov ter njihova priporočila.

Ključne ugotovitve in priporočila:

1. Usklajenost teoretičnega znanja in praktičnega usposabljanja za namen večanja zaposljivosti mladih

Velika večina vajencev in vajenk se strinja, da se vsebina vajeništva popolnoma ujema s programom, na katerem se izobražujejo ter da jim obseg vajeniškega usposabljanja omogoča redno opravljanje šolskih obveznosti.

Analiza ankete je pokazala, da kar 45 odstotkov vajenk in vajencev pri delodajalcu vsak dan ali pogosto opravlja dela, ki niso del izobraževalnega procesa (kuhanje kave, pometanje ...). Kljub temu, da je odstotek omenjenih vajencev relativno visok, pa ne moremo trditi, da tovrstno delo nadomešča učne vsebine, predvidene po programu. Tudi pometanje lahko predstavlja del delovnega procesa, saj naj bi bilo delovno mesto pred začetkom dela čisto in pripravljeno na novo delovno nalogo. Problem

torej nastopi, ko vajenec opravlja delo, ki ni v skladu z učnim načrtom in z načrtom dela pri delodajalcu, ali ko je samo delo enolično.

Vsi anketiranci so odgovorili, da se zelo strinjajo ali strinjajo s trditvijo, da jim vajeništvo omogoča lažjo zaposlitev po koncu šolanja in kar 95 odstotkov anketiranih se strinja ali zelo strinja s trditvijo, da so v času vajeništva pridobili glavne veščine in kompetence s svojega področja dela. Večina vajencev vajenk bi se po končanem vajeništvu pri trenutnem delodajalcu zagotovo tudi rado zaposlila.

PRIPOROČILO: *Delodajalec naj pred začetkom študijskega leta pregleda letni delovni načrt in načrt vajeniške oblike dela. Delodajalci naj vsako vajeniško delovno mesto prilagodijo glede na letnik šolanja in glede na teoretično znanje, ki ga vajenec ima. Naloge in zadolžitve naj preverjajo vsake tri mesece, spreminjajo pa naj se vzporedno z vajenčevim pridobivanjem znanja in izkušenj.*

2. Mentorstvo

Kot določa zakon o vajeništvu mora vsak delodajalec vajencu ali vajenki zagotoviti mentorja. 90 odstotkov vprašanih vajencev je odgovorilo da mentorja imajo, medtem ko jih je 10 odstotkov odgovorilo, da tega ne vedo. Na posvetu v šoli so dijaki pojasnili, da so sicer imeli nadrejenega, a pri tem niso vedeli, ali je nadrejeni tudi mentor. 85 odstotkov vajenk in vajencev je odgovorilo, da so od mentorja prejeli povratno informacijo o svojem delu.

Vendar pa je 50 odstotkov dijakov povedalo, da bi si želeli več mentorjeve pozornosti, 15 odstotkov vprašanih pa meni, da jim je mentor posvetil premalo časa.

PRIPOROČILO: *Delodajalci morajo na začetku opravljanja dela vajencem jasno predstaviti mentorja. Poskrbeti je treba tudi, da delo vajenca ne bo enolično ter da bodo lahko dijaki in dijakinje resnično razvili svoje veščine in kompetence, ki jih potrebujejo za opravljanje izbranega poklica.*

PRIPOROČILO: *Mentorji naj vajencem ustno večkrat podajo povratno informacijo o njihovem delu in napredku. To naj storijo osebno. V primeru dobro opravljenega dela naj dijaka pohvalijo.*

PRIPOROČILO: *Za mentorja oziroma mentorico je treba določiti osebo, ki ima dovolj časa za mentoriranje, potrebno znanje in usposobljenost, ne zgolj za opravljanje dela, temveč tudi za usposabljanje mladih. Da bi vajenkam in vajencem omogočili dovolj pozornosti, naj delodajalci mentorjem v času mentoriranja na račun strokovnega dela z vajenci znižajo nekatere delovne obveznosti, ki jih sicer opravljajo. Prav tako naj poskrbijo, da bosta mentor in vajenec na delu hkrati. V primeru mentorjeve odsotnosti pa naj dijak dobi pojasnilo na koga se lahko obrne v primeru težav in vprašanj. Mentor naj bo odprt za vprašanja in pomoč vajencu.*

3. Vajeniška nagrada

Vajenci in vajenke so na splošno zadovoljni z višino nagrade, ki jim pripada za delo pri delodajalcu. Samo en vajenec nagrade ni prejel, saj je že v prvem mesecu šolanja prekinil pogodbo z delodajalcem.

4. Izvajanje vajeništva in pravice vajenk in vajencev

90 odstotkov vajencev in vajenk je pred začetkom dela imelo predstavitev iz varnosti in zdravja pri delu. Ker gre za delo pri delodajalcu, je predstavitev nujna.

Samo 52 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da so vse potrebne stvari za opravljanje dela dobili pri delodajalcu. 48 odstotkov dijakov je pri delodajalcu dobilo potrebne pripomočke in opremo, ne pa tudi delovno obleko ali uniforme. V intervjujih so pojasnili, da imajo delovne pripomočke in material vedno na voljo, sami pa so morali kupiti uniformo oziroma zaščitno obleko.

Kar 75 odstotkov vajencev in vajenk slabo pozna svoje pravice. Kar 50 odstotkov vajencev ne pozna vsebine vajeniške pogodbe, saj jim je ni predstavil nihče. 17 odstotkom vajencev je pogodbo predstavil delodajalec, 15 odstotkom mentor in 13 odstotkom zaposleni v šoli.

PRIPOROČILO: *Pred začetkom vstopa na vajeniško mesto morajo delodajalci za vse dijakinje in dijake organizirati tečaj iz varnosti in zdravja na delovnem mestu. Po posvetovanjih z vajenkami in vajenci predlagamo, da vsi, ki obiskujejo vajeniški program, opravijo tudi tečaj prve pomoči.*

PRIPOROČILO: *Delodajalec naj poskrbi, da bodo vsi materiali in pripomočki za opravljanje dela vajencu na voljo. V primeru potrebe po zaščitni obleki ali uniformi naj oblačila priskrbi delodajalec ali pa naj dijaku povrne stroške nakupa.*

PRIPOROČILO: *Pred podpisom pogodbe in začetkom dela morajo vajenci in vajenke poznati vsebino vajeniške pogodbe. Delodajalec, šole in ustrezen panožni sindikat ali sindikat v podjetju naj se dogovorijo, kako vsebino pogodbe predstaviti vajencu. Dijake in dijakinje je treba seznaniti z obveznostmi, dolžnostmi in pravicami pri vajeniški obliki pouka.*

5. Promocija vajeništva

Dijakinje in dijake smo tudi povprašali, kje so izvedeli za vajeniško obliko pouka in zakaj so se odločili zanj. Kot najpomembnejši razlog je 35 odstotkov vprašanih navedlo nagrado, sledil je interes za delo na področju, za katerega se izobražujejo, 22 odstotkov jih je odgovorilo, da so se vpisali zaradi boljših zaposlitvenih možnosti, le 15 odstotkov pa se je za vpis odločilo zaradi možnosti za štipendiranje. Nihče se ni vpisal, ker bi mu to predlagali starši ali prijatelji.

Analiza je pokazala, da 34 odstotkov vajencev pred vpisom ni vedelo za vajeniško obliko pouka. Ti so se za vpis odločili naknadno, in sicer ob začetku šolskega leta. Drugi so za vajeništvo izvedeli prek medijev, na informativnih dnevih ali pa so jih z omenjeno možnostjo seznanili že v osnovni šoli.

Kot je pokazala naša anketa, se skoraj četrtnina vpisanih v šolski program za vajeništvo ni mogla odločiti, saj za to možnost niso vedeli.

Predstavniki delodajalcev, šol in dijaki sami so povedali, da so informacije o vajeniškem sistemu razpršene med različne akterje, ki sooblikujejo vajeniški sistem. Tako morajo strokovne službe osnovnih ali srednjih šol, delodajalci in starši po odgovore na vprašanja na več različnih strani. Če bi imeli vse informacije zbrane na enem mestu, bi tako lahko prihranili čas in dodatno delo.

Na podlagi oteženega dostopa do informacij bi bilo poleg spletnega portala za vajeništvo smiselno organizirati tudi strokovno službo, ki bi nudila pomoč in podporo vsem, ki sooblikujejo vajeniški sistem.

Kot je mogoče zaključiti iz posvetovanj, je eden od razlogov za slab vpis v vajeniški sistem pomanjkanje promocijskih aktivnosti.

PRIPOROČILO: *Osnovne šole naj učence in učenke devetega razreda predhodno ustrezno informirajo o možnostih, ki jih imajo za vpis v srednješolsko izobraževanje. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Center za poklicno izobraževanje naj o vajeništvu podrobno seznanita strokovne delavce osnovnih in srednjih šol.*

PRIPOROČILO: *Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport naj v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije in Centrom za poklicno izobraževanje pripravi spletni portal, na katerem bodo starši, učenci, trenutni vajenci in vajenke, osnovne šole, srednje šole in delodajalci našli vse potrebne informacije o vajeniškem programu. Portal naj poleg osnovnih informacij o vajeniškem sistemu zajame tudi seznam delodajalcev, ki nudijo verificirana vajeniška mesta. Nudi naj splošne informacije o vajeništvu, obsegu in obliki dela v različnih programih ter o dolžnostih in pravicah vajencev.*

PRIPOROČILO: *Center za poklicno izobraževanje naj vzpostavi posebno podporno službo, namenjeno delodajalcem in šolam. Ta bi lahko odgovarjala tudi na specifična, strokovna vprašanja o različnih vajeniških programih in postopkih, povezanih z vajeništvom, namenjena pa bi bila vsem akterjem, ki so v vajeništvo vključeni ali pa ga posredno oziroma neposredno oblikujejo.*

PRIPOROČILO: *Gospodarska zbornica Slovenije, Center za poklicno izobraževanje in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naj pripravijo skupno kampanjo za informiranje mladih o vajeništvu. Kampanja naj poteka oziroma se izvaja celo leto, ne samo pred informativnimi dnevi. Zastavljena naj bo tako, da bo mladim privlačna, obenem pa jim bo nudila vse potrebne informacije. Za ciljno skupino mladih, ki bi jih vpis v vajeniški sistem zanimal, je treba pripraviti predavanje ali delavnico, s pomočjo katerega bo mogoče bodoče dijake seznaniti z vajeništvom. Kampanja lahko vsebuje tudi kratke promocijske videe, ki bi bili mladim dostopni na družbenih omrežjih in različnih spletnih portalih, ki jih obiskujejo prav mladi.*

PRIPRAVNIŠTVA

Kratek pregled stanja

Potem ko smo konec leta 2014 uspeli zagotoviti, da je Vlada RS sprejela sklep, ki prepoveduje volonterska pripravništva, se še naprej aktivno borimo za vzpostavitev sistema, s katerim bo mogoče zagotoviti kakovostna, plačana pripravništva. Vlada je leta 2016 sprejela analizo opravljanja pripravništev v Sloveniji (skupaj z akcijskim načrtom) in po več kot treh letih, se sprašujemo, kje smo zdaj.

Pripravništva so bila izjemno problematična, saj so za mnoge regulirane poklice predstavljala pogoj za pristop k strokovnemu izpitu, volonterska (neplačana) pripravništva pa je tako najbolj izkoriščala prav država. To je veljalo za poklice v zdravstvu, na področju vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva, v pravosodju, na področju bibliotekarstva itd.

Leta 2016 je država na vseh omenjenih področjih, razen na področju pravosodja, kot pogoj za pristop k strokovnemu izpitu umaknila pogoj obveznega pripravništva. Da bi čim več mladih lahko pridobilo strokovni izpit za samostojno opravljanje poklica so pripravništva izenačili z delovnimi izkušnjami. To pa za diplomantke in diplomante in magistre ni prineslo olajšanja, temveč še večje skrbi.

V okviru našega projekta smo analizirali stanje pripravništev na področju socialnega varstva, pravosodja in vzgoje in izobraževanja. Cilj projekta je bil torej preveriti in predvsem analizirati stanje po zakonski odpravi pripravništva kot pogoja za pristop k strokovnemu izpitu. V okviru projekta smo opravili posvetovanja z mladimi, ki morajo po koncu izobraževanja opraviti še strokovni izpit. Zanimali so nas predvsem pogoji za pristop k strokovnemu izpitu in dostopnost pripravništev izzivi, s katerimi se pri tem srečujejo mladi, pa tudi to, kaj ti menijo o trenutnem sistemu.. Skupaj s študenti in študentkami smo takoi tudi oblikovali priporočila za izboljšanje sistema, ki jih bomo predstavili v naslednjih poglavjih.

Pripravništvo ali delovne izkušnje?

Reforma pripravništev leta 2016 je odpravila volonterska pripravništva v določenih reguliranih poklicih, obvezna pripravništva pa je na področjih socialnega varstva in VIZ izenačila z delovnimi izkušnjami. Pripravništva na področjih socialnega varstva in vzgoje in izobraževanja (VIZ) od leta 2016 tako niso več obvezna, saj lahko kandidati pristopijo k strokovnemu izpitu tudi na podlagi delovnih izkušenj.

Pripravništvo je ena od oblik pridobivanja ustreznih delovnih izkušenj, ki po koncu opravljanja pripravniškega dela kandidatu omogočajo samostojno opravljanje poklica. Namenjeno je vsem, ki prvič začnejo opravljati delo in je ustrezno vrsti in ravni strokovne izobrazbe pripravnika. Pripravnik ali pripravnica je oseba s sklenjeno pogodbo o zaposlitvi na pripravniškem mestu. Zakon o delovnih

razmerjih (ZDR-1) določa, da pripravniku pripadajo vse delavske in socialne pravice, za svoje delo pa prejme najmanj 70 odstotkov plačila redno zaposlenega na istem ali primerljivem delovnem mestu, ki ne sme biti nižje od minimalne plače v Sloveniji. Prednost pripravništva je, da ima kandidat na delovnem mestu mentorja, ki ga načrtno uvaja v delo, pripravnik pa o svojem delu redno poroča mentorju. Pripravnške pogodbe delodajalec načeloma ne more prekiniti. V primeru nastopa materinskega dopusta se opravljanje pripravništva zamrzne za čas odsotnosti. Ob koncu pripravništva kandidat opravi strokovni izpit, ki ga opravlja šev času pripravništva in mu zagotavlja usposobljenost za samostojno opravljanje poklica.

Delovne izkušnje so izkušnje pridobljene preko pogodbe o zaposlitvi, ali podjemne pogodbe² po tem, ko je kandidat že pridobil ustrezno izobrazbo. Pri delu preko pogodbe o zaposlitvi ima delavec vse delavske in socialne pravice, ni pa nujno, da dobi mentorja.

Vzgoja in izobraževanje ter socialno varstvo

Spremembe zakonodaje so obvezna pripravništva na področjih socialnega varstva in VIZ izenačile z delovnimi izkušnjami. **Za mlade torej še vedno veljajo pogoji za dostop do strokovnega izpita, ki jih lahko dosežejo ali s pripravništvom ali z delovnimi izkušnjami.** Glavni problem, ki ga zaznavajo študentke in študentje na področjih socialnega varstva ter vzgoje in izobraževanja, je nič ali premajhno število razpisanih pripravniških mest. To jim onemogoča kakovostno in strokovno uvajanje za samostojno delo. Pripravništva je vlada med leti 2016 in 2019 nadomeščala z raznimi razpisi za projektno delo za določen čas, ki so mladim do 29. leta omogočala pridobivanje delovnih izkušenj. Razpisi, ki so bili večinoma financirani iz evropskih sredstev, pa zaradi strogih pogojev za delodajalce velikokrat niso bili zanimivi, niso odgovarjali na njihove potrebe ali pa so zahtevali preveč birokracije.

Pravosodje

Zlasti problematično področje je pravosodje, na katerem je volontersko pripravništvo še vedno dovoljeno in prakticirano.

Področje pravosodja je še posebej problematično zato, ker ga že več let poskušajo urediti, a še vedno nič od tega. Vmes pa je, kot že povedano, še vedno dovoljeno opravljanje volonterskega pripravništva. Čakalne dobe za opravljanje plačanega pripravništva na višjih sodiščih so dolge, sistem čakanja pa je neučinkovit. Magistri prava lahko na pripravništvo čakajo tudi več let, saj trenutni sistem omogoča, da se na pripravniška mesta, ki jih opravljajo na višjih sodiščih, prijavijo prek dveh kriterijev. Prvi je kriterij datuma prijave, drugi pa je kriterij povprečne ocene. Pri tem lahko tisti z

² Velja na področju VIZ.

višjimi povprečnimi ocenami pridejo na vrsto pred tistimi, ki so šolanje končali že leto prej. Volonterska pripravništva prav tako ne prinašajo plačila, ki bi mladim omogočilo dostojno življenje. Mladi pravniki in pravnice se tako odločajo, da bodo opravljali pravniške poklice, za katere ne potrebujejo Pravosodnega državnega izpita. V še slabši položaj pa so še posebej postavljeni magistri in magistricе prava, ki izhajajo iz socialno šibkejšega okolja.

Ključne ugotovitve in priporočila:

- 1) Mladi slabo poznajo svoje obveznosti v času študija. V okviru našega projekta smo prišli do rezultatov, ki potrjujejo, da so študentje na splošno slabo seznanjeni z obveznostmi, ki jih čakajo po koncu študija. Kar nekaj študentk in študentov je za obveznost strokovnega izpita izvedelo šele na drugi stopnji študijskega programa. Naj omenimo, da skoraj četrtnina (23,5 odstotkov) sodelujočih na posvetih ne ve, kaj strokovni izpit je, več kot dve tretjini (68 odstotkov) pa ne ve, kaj je pripravništvo in kakšne obveznosti vključuje. Najbolj zaskrbljujoča sta podatka, da malokdo ve, da pripravništva niso več obvezna in skoraj nihče ne pozna razlike med pripravništvom in delovnimi izkušnjami.
- 2) Razpisanih mest za pripravništvo ni ali pa so ta v premajhnih obsegih. Kljub temu, da zakonodaja še vedno predvideva možnost pripravništev, ministrstva ne zagotavljajo sredstev za plačana pripravništva.
- 3) Pripravništva pogosto nadomeščajo z občasnimi razpisi za zaposlitev mladih, ki s tem pridobivajo delovne izkušnje. Ti razpisi so odvisni od evropskih sredstev, kar pomeni, da so neredni, ministrstva vnaprej ne povedo, kdaj bo objavljen nov razpis, koliko mest bo na voljo in kakšni bodo kriteriji razpisov. Prav tako so bili v preteklosti razpisi velikokrat pomanjkljivo pripravljene, hkrati pa diskriminatorni do tistih, ki uradno ne sodijo več v skupino mladih in jih je kriza najbolj prizadela.
- 4) Tudi obstoječi razpisi, s katerimi sicer »gasijo požar«, ne pokrivajo potreb, saj je ponavadi razpisanih mest premalo (na področju VIZ in socialnega varstva).
- 5) Zakon o financiranju v vzgoji in izobraževanju opredeljuje tudi pripravništva in njihovo razpisovanje, ki nalaga pristojnemu ministrstvu, da vsako leto razpiše pripravništva, a MIZŠ tega že več let ne ipočne. Natančneje povedano, prva alineja 111. člena ZOFVI pravi: *»Ministrstvo, pristojno za šolstvo, vsaj enkrat letno razpiše mesta za pripravnike«.*
- 6) Za pristop k strokovnemu nazivu morajo študentje_ke po trenutni zakonodaji imeti:
 - na področju VIZ: najmanj 840 ur ali 6 mesecev delovnih izkušenj.
 - na področju socialnega varstva: po opravljanju 6-9 mesečnega pripravništva ali pridobitvi 6-9 mesečnih delovnih izkušenj (odvisno od izobraževalne smeri).

Tovrstne izkušnje pa kandidati za strokovni izpit nabirajo počasi s kratkotrajnimi nadomeščanji, zato se k strokovnemu izpitu prijavljajo tudi po leto in več po pridobljeni izobrazbi.

- 7) Na področju VIZ: Trenutno v kvoto ur, ki so potrebne za pristop k strokovnemu izpitu, štejemo eno tretjino ur študijske prakse. Pri različnih programih na različnih fakultetah to pomeni različno število ur. Razlike med posameznimi programi na isti fakulteti so lahko tudi za več deset ur. To kandidate postavlja v neenakopraven položaj.
- 8) Na področju pravosodja že več let čakamo na zakonske spremembe, ki naj bi uredile pripravništvo. Po trenutni zakonodaji je še vedno dovoljeno opravljanje volonterskih pripravništev, ki pa kandidate in kandidatke za PDI postavlja v neenak položaj v primerjavi s kolegi, ki pripravništvo opravljajo prek pogodbe o zaposlitvi. Volonterski pripravniki za opravljeno delo niso plačani, prav tako pa jim ne pripadajo delavske in socialne pravice, kot to velja za kandidate, ki pripravništvo opravljajo prek pogodbe o zaposlitvi.
- 9) Na področju pravosodja lahko pripravniki na različne načine opravljajo pripravništva, pri tem pa sistem v obsegu nalog, ki jih opravljajo, ni enoten. Kandidati in kandidatke na pripravniških mestih pri različnih delodajalcih opravljajo različna pravniška dela, na koncu pa vsi opravijo isti pravniški državni izpit. Sodniški pripravniki npr. opravljajo le tiste dejavnosti, ki so opredeljene v programu obveznega usposabljanja z namenom priprave za pristop k PDI.
- 10) Na področju pravosodja opravljajo kandidati in kandidatke PDI brez elektronskih pripomočkov. Pri odgovarjanju na vprašanja si lahko pomagajo s pripomočki, kot so zakoniki in podobno., v fizični obliki. Ker je PDI eden težjih strokovnih izpitov imajo kandidati in kandidatke veliko virov, ki so torej v fizični obliki. Elektronsko opravljanje PDI bi kandidatom in kandidatkam omogočalo hitrejše pisanje in iskanje potrebnih informacij.

PRIPOROČILO! Pristojna ministrstva naj vsako leto pripravijo letne razpise pripravništev in tako področje pripravništva uredijo na sistemski ravni. Vnaprej naj bo znano, kdaj bo objavljen razpis in koliko pripravniških mest bo na voljo. Ta obseg naj ustreza realnim potrebam tako na trgu dela kot številu študentov, ki zaključujejo izobraževanje v reguliranih poklicih, z namenom, da bodo lažje dostopali do strokovnega izpita.

PRIPOROČILO! Vlada naj zagotovi sredstva za plačana pripravništva. Sredstva naj bodo zagotovljena iz državnega proračuna, saj bo le tako mogoče zagotoviti redne razpise v predvidljivem obsegu. Evropska sredstva naj služijo zgolj kot dopnilo in naj ne nadomeščajo rednih razpisov, ki bi morali obstajati na področju pripravništev.

PRIPOROČILO! Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) naj upošteva 111. člen ZOFVI in letno razpisuje pripravniška mesta na področju VIZ.

PRIPOROČILO! Fakultete naj svojim bodočim študentom in študentkam na informativnih dnevih pred vpisom na prvo in drugo stopnjo študija povedo, da s pridobljeno izobrazbo še ne morejo samostojno opravljati poklica. Seznanijo naj jih s strokovnim izpitom in pogoji za pristop k opravljanju.

Karierni centri naj enkrat letno organizirajo oziroma pripravijo predavanje na temo zaposlitvenih možnosti. Študente naj seznanijo z obveznostmi, ki jih čakajo po koncu študija in jim predstavijo možnosti zaposlitve ter svet dela. Tako bi študente informirali in jim omogočili lažji prehod na trg dela.

PRIPOROČILO! Strokovni izpit naj postane del izobraževalnega programa, ki bi ga študentje in študentke opravili v sklopu samostojnega predmeta, predvsem na področju VIZ. Predmetnik zadnjega letnika študija naj vsebuje predmet ali več predmetov, ki bi študentke in študente pripravil na zaključni izpit, ki bi bil enakovreden strokovnemu izpitu. Na podlagi tega bi diplomanti in magistri lažje dobili prvo zaposlitev.

PRIPOROČILO! Fakultete, ki izobražujejo kadre na področju VIZ, naj znotraj svojih programov poenotijo oziroma čim bolj uskladijo ure pedagoške prakse, ki jih študentje opravijo v času študija. MIZŠ naj vse ure pedagoške prakse, ki jih je študent opravil v času študija v celoti upošteva med kvoto ur, potrebnih za pristop k strokovnemu izpitu.

PRIPOROČILO! Izkušnje pridobljene prek študentskega dela naj se upoštevajo enakovredno kot delovne izkušnje. Na področju socialnega varstva je to že mogoče, na področju VIZ pa ne.

PRIPOROČILO! MDDSZ in Socialna zbornica Slovenije naj pripravita načrt za znižanje cene strokovnega izpita na primerljivo raven z drugimi reguliranimi poklici, kot so poklici na področjih VIZ in zdravstva.

Prvo opravljanje strokovnega izpita za kandidate in kandidatke v delovnem razmerju naj krije delodajalec. Ponovno opravljanje pa naj po primerljivi ceni z drugimi državno reguliranimi poklici plača kandidat sam.

PRIPOROČILO! Ministrstvo za pravosodje naj sprejme ukrepe, s katerimi bo odpravilo in prepovedalo volontersko pripravništvo.

PRIPOROČILO! Ministrstvo za pravosodje naj vzpostavi kakovosten okvir pripravništev, predvsem s tem, da poenoti naloge in obveznosti kandidatov na pripravniških mestih pri različnih delodajalcih.

PRIPOROČILO! Ministrstvo za pravosodje naj kandidatom omogoči elektronsko opravljanje PDI. Kandidatom in kandidatkam naj omogoči tudi elektronski dostop do gradiv, potrebnih za pripravo na PDI.

ZAKLJUČEK

Prehod mladih na trg dela je še vedno otežen in mladi se na trgu dela srečujejo s slabšim položajem kot druge starostne skupine. Po podatkih SURS³ je bila v letu 2018 stopnja brezposelnosti mladih 9–odstotna in je bila za skoraj 4 odstotne točke višja od skupne stopnje brezposelnosti. Če pa mladi že delajo, pa so prevečkrat ujeti v prekarne oblike dela. Tudi med tistimi, ki so zaposleni, so še vedno v slabšem položaju, saj je povprečna mesečna bruto plača mladih (15–29 let) leta 2018 znašala približno tri četrtine povprečne bruto mesečne plače vseh zaposlenih oseb v Sloveniji.

Ključne izjave z novinarske konference:

Tea Jarc, predsednica Sindikata Mladi plus: *»Država mora poskrbeti za učinkovit in kakovosten prehod mladih na trg dela ter za dostojno delo in življenje mladih. K temu lahko prispevata tudi učinkovita sistema vajeništva in pripravništva, ki mladim ob izobraževanju nudita tudi nabiranje praktičnih izkušenj. Tovrstna mehanizma predstavljata veliko potenciala, ki pa je še neizkoriščen, obenem sistema ne delujeta popolno, mladi pa največkrat nimajo vseh informacij. Za zaposlitev teh vrzeli je nujno boljše delovanje tako odločevalcev kot delodajalcev, s sodelovanjem z mladimi samimi in organizacijami, ki jih zastopamo..«*

Sabina Leben, strokovna sodelavka Sindikata Mladi plus: *»Da bi vajeništvo zagotavljalo dostojen prehod iz izobraževanja na trg dela, morajo vajenci in vajenke poznati svoje pravice.«*

Hanah Karba, diplomirana socialna delavka: *»Država mora tudi poskrbeti, da se pripravništva redno in v zadostnem številu vsako leto razpisujejo. Pripravništva bi se prav tako morala financirati iz državnega proračuna in ne iz evropskih sredstev.«*

Aleš Žnidar, diplomirani socialni delavec: *»Jaz, kot socialni delavec, si zelo želim delati najbolj kakovostno, visoko kvalificirano, profesionalno in strokovno socialno delo. Pripravništva to v največji meri omogočajo. Takšne zaposlene pa si želimo vsi - tudi političarke, politiki, ministrice, ministri itd. - kajne?«*

Meri Rožac, diplomirana socialna delavka: *»Odgovornost za ustrezno strokovno usposobljenost bodočih strokovnih delavcev ni enostranska.«*